

Denna har sedan i allmänhet godtagits i litteraturen. Inskriftens första namn, som enligt Stephens och Torin visserligen »är mycket otydligt» men »utom allt tvifvel varit ERIKR», har ansetts tillhöra en känd biskop Erik i Skara (1267 el. 68–1278). Attributionen har också tillmätts avgörande betydelse för dateringen av den gravstentyp, som hällen representerar (jfr v. Friesen i *Runorna*, 1933). Helt oemotsagd blev dock icke Stephens. Redan H. Hildebrand bemöter honom i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift* 5 (1881–83) med följande yttrande: »Genom noggrann granskning af stenens inskrift, som på flere ställen är illa skadad, har jag för några år sedan kommit till det resultat, som jag tror skall vinna godkännande af hvarje opartisk domare, att denna läsning icke är riktig och att på stenen icke finnes något, som talar om biskop Erik i Skara.» Hildebrand hade år 1871 granskat inskriften, och i *VHAA:s Månadsblad* 1877 förklarade han preliminärt, »att läsningen *Erikr eps skarens* saknar stöd i de nu bevarade dragen». H. Jungner har — med tvekan — föreslagit en läsning 53–58 **enegiæ**, som han sammanställer med fisl. *einga*, fsv. *ænge*, adj. 'enda'; i följande tecken ser han första runan i *sun*, och hela det skadade partiet skulle i enlighet härmed kunna suppleras *ænge sun sinn*. Utom att man ur syntaktisk synpunkt väntat en apposition av släktskapskaraktär placerad före *godan dræng*, är förslaget mindre sannolikt med hänsyn till de ytterst obetydliga runspåren i stenens vittrade yta.

Fsv. *hvalf* betyder enligt Söderwalls ordbok 'välvt rum, välvt tak, valv i en kyrka, gravvalv'; det har neutralt genus (liksom i nsv.); ett enstaka ex. uppvisar feminint genus. Av denna inskrift och åtskilliga andra, främst västgötska och gotländska, framgår att runsv. *hvalf* har haft en annan betydelse. Västgötainskrifternas *hvalf* förekommer uteslutande på kistlockformiga gravhällar och är genomgående maskulinum, medan ordet på de gotländska gravstenarna i några fall har neutralt genus; i övriga fall är genus icke uttryckt. På runstenen från ön Berezan i Dnjeprmyningen (jfr T. J. Arne i *Fornvännen* 1914, s. 44 f.) står **ha-f pisi**. Inskriften är anbragt på en gavelsten till en gravkista från 1000-talet av den typ som vi ha lämningar av på Häggesleds kyrkogård. *Hvalf* avser här säkerligen icke bara gavelhällen utan hela gravmonumentet. Samma betydelse 'gravkista' kan man också utan hinder tillägga ordet på de västgötska och gotländska gravstenarna, ävensom Ög 240 och U 170. S. Gardells åsikt (*Gravmonument från Sveriges medeltid* 1, 1937, rev. 1945, s. 106), att *hvalf* endast avser själva lockhällen och ej gravmonumentet i dess helhet, torde icke kunna styrkas av tillgängligt material, i varje fall icke med stöd av den anförda U 170, där de båda orden *stæinn* och *hvalf* avse både till art och lokal helt skilda monument. Se vidare U 170.

Magnus' dödsdag anges till natten före den 27 oktober, vigilian före Simons och Judas' dag. Denna var en av den katolska kyrkans stora högtidsdagar och firades den 28 oktober. Tidpunkten anges i den avsikten, att en dödsmissa den dagen skall läsas.

Den fragmentariska uppmaningen till förbön återfinnes fullständig på Vg 76.

Benedikt romfarari bringar, utan att fördenskull något samband ifrågasättes, i erinran den kraftfulle biskop Bengt i Skara, som i kyrkliga ärenden begav sig till Rom 1220 och ännu 1221 befann sig där. Den västgötska biskopslängden innehåller hårda omdömen om Bengt, och han beskylls för att ha förslösat biskopstolens intäkter på krigiska rustningar. (Jfr S. Ambrosiani i *Festskrift till C. G. Malmström*, 1902). I den krigiska sfären hör ju också *dræng* hemma.

82. Broddetorps sn, Fjällåkra, Frimansgården. Nu i kyrkan.

Pl. 67.

Litteratur: T 25. Fornminnesinventering 1926 (ATA); A. Blomberg, Broddetorps pastorat (1929), s. 72; Handlingar 1931, 1936 i ATA; K. E. Sahlström m.fl., Gudhems härads fornminnen (1932), s. 139.

Äldre avbildning: O. Erlandsson, träsnitt (i T 25).

Det nu återstående fragmentet av denna runsten finns sedan år 1936 uppställt i Broddetorps kyrkas vapenhus. K. Torin, som först erhöll uppgift om fragmentets förekomst, uppsökte detsamma år 1869 och

fann det strax utanför och V om ladugården till Frimansgården i Fjällåkra by. Senare har det stått uppställt mot baksidan av minnesstenen över A. A. Afzelius ett 10-tal m. NV om manbyggnaden till Frimansgården.

Ljus kalksten. Storlek $0,73 \times 0,60$ m. Fragmentet har förmodligen tillhört en tämligen stor sten. Runorna äro djupt huggna och tydliga.

Inskrift:

... : rispi : ... a : kupon :
 5 10

... resti ... [harð]a(?) godan.

»... reste ..., en mycket(?) god ...»

Till läsningen: I sk före l r är undre punkten något skadad genom brottet. 2 i är ej stungen. Av 6 a återstår endast mellandelen i brottets kant, runan säker. 7 k är ej stungen. 10 o har bistavar endast t.h. om hst.

83. Broddetorps sn, komministergården.

Litteratur: T 26. Handlingar 1931 i ATA.

Det av Torin uppmärksammade runstensfragmentet, liggande »som trappa i Komministergårdens flygelbyggnad», är nu försvunnet och förgäves eftersökt. Gården ifråga ligger på 500–600 m. avstånd från Frimansgården, närmare vattendraget Flían. Den nämnda flygelbyggnaden revs 1925–26, och möjligen var det vid detta tillfälle, som fragmentet gick förlorat, oaktat A. Blomberg utan reservation medtagit uppgiften i sin år 1929 tryckta Ortsbeskrivning, *Broddetorps pastorat*.

Uppgift om stenmaterialet saknas. Ungefärligt mått, beräknat efter skalan på bilden T 26, $1,34 \times 0,90$ m.

Inskrift:

... sun : ...

... sun(?) ...

»... son(?) ...»

Fig. 120. Vg 83. Broddetorps sn, komministergården.
Efter T 26.

Broddetorps sn, Toltan.

»Att en vacker Runesten blifvit nedlagd i en qvarndamm vid Tolta i Broddetorps Församling, sedan han en lång tid först tienat till spång öfver en liten Bäck, med skriften nedåt vänd, har jag hört med förtrytsamhet», skriver Th. Ljunggren i brev den $^{30}/_{10}$ 1792 till Per Tham (ATA). Uppgiften har icke kunnat bekräftas.

84. Brunnhems sn(?), gamla kyrkogården.

Litteratur: B 948, L 1690. J. Peringskiöld, Monumenta 9, p. 68, bl. 36; Th. Ljunggren, Anteckning $^{6}/_{3}$ 1794 (ATA); J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 151; K. Torin, Register 1875 (VFA); S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid I (1937, rev. 1945), nr 645 (även nr 640).

Avbildningar: J. Leitz, bläckteckning (i Peringskiölds Monumenta, p. 68); J. Hadorph och J. Leitz, träsnitt (i samma arbete, bl. 36 samt i B 948); Ulf Christofersson, bläckteckning 1687 (i KB F 1 7 a, bl. 23); Ljunggren, bläckteckning $^{6}/_{3}$ 1794 (ATA).